

Leve de fijnspar!

Als zeer belangstellende leek in de bosbouw en verwoed lezer van het onvolprezen NBT zij het mij vergund in uw blad enige opmerkingen te plaatsen n.a.v. de discussie rond het bosbeheer op de Veluwezoom.

1. Reeds in de vorige eeuw werden in het buitenland natuurreservaten ingesteld waar bosbouw en ook jacht taboe werden verklaard, waar de mens slechts mocht komen kijken. Het eerste Nationale Park in Amerika, het Yellowstone Park, dateert uit 1872. Natuurbescherming in de strikte zin van het woord, d.w.z. bescherming van de natuur als ongegrepte grootheid, is al vroeg tot een onlosmakelijk deel van het Amerikaanse cultuurgoed gaan behoren. Eerst 33 jaar later, in 1905, was de geestesgesteldheid in Nederland zover dat er een natuurbehoudsorganisatie kon worden opgericht. Was daarmee het beschermen van natuur als niet door de mens beïnvloed fenomeen, 'ongerepte natuur', bij ons een feit? Thijsse stond zoiets ook wel voor ogen, maar zijn mening mocht niet baten waar het de bossen betreft. Eerst in 1984 besloot de verenigingsraad van Natuurmonumenten tot het instellen van het 'zelfregulerende bostype'. Let wel: 79 jaar na haar oprichting en 112 jaar (jawel, ruim een eeuw en geen gebruikelijke 50 jaar) na de stichting van het eerste Nationale Park in Amerika. Een cultuurfilosoof zou opmerken dat dit een uiting van verschil in cultuurontwikkeling tussen de volkeren betreft.

Bij het beheer van Hagenau blijkt nu dat 257 ha. bos de houtproductie moet blijven dienen (minder, 192 ha., is zelfregulerend). Is het overdreven gezegd, dat Nederlands oudste en meest vermaarde natuurbehoudsorganisatie nog altijd een loopje neemt met de belangenbehartiging van de echte natuur in het bos? De critici van Kritisch Bosbeheer stellen vast dat "het jammer is dat Natuurmonumenten pas nu en niet een veel groter gebied voor zelfregulatie heeft aangewezen". In verband met het hele onderwerp acht ik het "jammer" een eufemisme van eminent belang. Matige critici!

2. Wanneer de natuurbescherming zich richt op "behoud en herstel" (statuten art. 2a van Natuurmonumenten) dan ligt het in de rede uitgeroeide soorten terug te brengen in het ecosysteem, in casu het "zelfregulerende bostype". Ook dat is zo oud als de weg naar Rome, maar kennelijk nog nieuw voor Natuurmonumenten (maar statuten zijn maar statuten). Als de wetenschap in grote mate van zekerheid tot de slotsom is gekomen dat linde, haagbeuk en winter-eik op de Veluwezoom op bepaalde gronden hun

natuurlijke standplaats hebben, is het een cruciale omissie in het bosbeleid dat zich richt op "herstel", d.w.z. volledigheid, deze soorten niet te (her)introduceren. Terecht wijzen de critici - met stelligheid - op het ontbreken van de genoemde soorten. Overigens op allerlei tegenstrijdigheden zoals het afvoeren van hout, het vellen van bomen die het toch al tegen de concurrentie zouden afleggen, enzovoort: normale zaken in de houtteelt, abnormale bij het beheer van wat pure natuur moet worden.

De term "herstel van volledig (bos)ecosysteem" valt dikwijls. Hieronder mag maar één ding bedoeld zijn: het oerbos dat er nú zou zijn, had de mens niet bestaan. De reconstructie, in gedachte, van het oerbos steunt op wetenschappelijk onderzoek (palynologie, ecologie, enz.) en voor de rest op speculatie. Des te meer wetenschappelijke bevindingen, des te minder speculatie. In de toekomst zal ons beeld van het oerbos zo op het oog dichter de werkelijkheid gaan benaderen. Toch is dat maar schijn. Het vervolg van de oernatuurlijke evolutie die sedert de komst van de vroege mens niet heeft plaats gehad, blijft in zijn precieze uitwerking een voor ons gesloten laatste hoofdstuk uit een mogelijk scheppingsverhaal. We dienen ter reconstructie daarom tevens te kiezen uit hypothetische mogelijkheden. Niet zo'n gek voorbeeld misschien: ware de jagende mens een doorslaggevende factor in het uitsterven van de mammoet (en bovendien: verkrijgen we daar ooit uitsluitel over?) wat zou anders het, stel ecologisch aangepaste beest in onze bossen hebben aangericht? Oernatuurlijke interfererende processen zijn niet te achterhalen, laat staan te imiteren door sturend beheer. Al komt het natuurbeeld van het oerbos nooit tot volle rijping, we komen wel steeds meer te weten. Zo keek ik er danig van op, toen bleek dat de taxus als climaxsoort kan optreden in ons land. Zo ook van het artikel van Bottema (1987) over het Laat Quartair. Mede op grond van literatuur (o.a. Zagwijn, 1961) uit hij de opvatting dat "waarschijnlijk" een belangrijk deel van de hogere gronden begroeid zou zijn met de fijnspar. In het Subatlanticum al opgerukt tot het Duitse Middelgebirge, "werd de verspreiding over de Noordwestduitse Rijnvlakte, zoals die in vorige interglacialen plaatsvond, door de mens geblokkeerd".

Onbevattelijk is het daarom, dat Kritisch Bosbeheer de fijnspar zelfs niet het voordeel van de twijfel gunt. "Waarom niet consequent alle fijnsparren uit een groep geblest? Waarom mogen sommige uit zo'n groep blijven staan?" luiden ditmaal de overkritische vragen. Nu is het gek om op deze plaats nog te gaan beweren dat Natuurmonumenten een vooruitziende blik heeft, maar misschien heeft iemand daar het artikel van Bottema gelezen en is zo goed geweest

de terreinbeheerder te waarschuwen. Eerder echter zal het liggen aan de traditioneel zwak uitgewerkte natuurbescher mingsfilosofie van NM dat het beheer in de praktijk voor elk kind waarneembare raadselachtige vormen aanneemt.

Tenminste voor delen van het "oerbos" zal de toekomst er totaal verschillend uitzien mét fijnspaar dan zonder. Volgens Bottema mét fijnspaar: "een monotone fijnsparrenbos zonder enige ondergroei van betekenis". Gelukkig zijn er ook nog andere soorten-categorieën dan "ondergroei" en vergeet hij de appetijtelijke structuur van een mogelijk fijnspaar-oerbos te noemen.

Maar monotonie of niet, als dat waarschijnlijk in toenemende mate één van onze oerbossen zou blijken te zijn, is het dan niet de duurzame taak van onze

natuurbescherming het in volle (monotone) glorie te laten ontwikkelen?

De natuurbescherming moet consequent leren zijn.

C.H.J. Piël, Amsterdam

Literatuur

- Bottema, S. 1987. De invloed van de vegetatie op de fauna in Nederland gedurende het Laat Quartaire. *Nederlands Bosbouw Tijdschrift* nr. 9/10 1987.
- Zagwijn, W.H. 1961. Vegetation, climate and diocarbon datings of the Late Pleistocene of the Netherlands. Part 1: Eemian and Early Weichselian. *Mededelingen Geologische Stichting* n.s. 14:15-45.

GELEZEN

De uiterlijke kwaliteit van bosplantsoen van loofbomen

Rapportnummer: 1989-14

Uitgave: Directie Bos- en Landschapsbouw

Prijs: f 10,-

Onlangs is gereed gekomen het rapport "de uiterlijke kwaliteit van bosplantsoen van loofbomen". Dit rapport is door buro Ten Kate, Projecten in Bos- en Landbouw, opgesteld in opdracht van de directie Bos- en Landschapsbouw van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

In het rapport is alle beschikbare informatie op het gebied van de uiterlijke kwaliteitsaspecten samengebracht.

Het rapport vormt de basis voor het door de Directie BLB te voeren beleid voor de komende jaren t.a.v. de verbetering van het gebruik van hoogwaardig plantsoen.

In het rapport komen o.a. aan de orde de kwaliteitseisen die de Directie BLB zal gaan hanteren bij de beoordeling van plantmateriaal dat wordt geleverd t.b.v. de aanleg van bos en beplantingen. Bij het opstellen van deze kwaliteits-eisen zijn de reeds beschikbare Dorschkamp/SBB-normen als uitgangspunt genomen. Daarnaast is gebruik gemaakt van de eisen zoals die zijn neergelegd in de keuringsvoorschriften van de NAKB.

Naast de kwaliteitseisen is een standaardkeuringsprogramma ontwikkeld met als doel het plantsoen systematischer en objectiever aan de hand van de geformuleerde kwaliteitseisen en afleveringsvoorwaarden.

Om te bewerkstelligen dat bij het transport en de verwer-

king van het plantsoen op het werk, de hoogwaardige kwaliteit behouden blijft, zijn besteksbepalingen en afleveringsvoorwaarden m.b.t. deze materie voorgesteld. Daarbij is aansluiting gezocht bij bestaande afspraken en overeenkomsten zoals de Standaard RAW (onderdeel Boomkwekerij) en de "Handelsvoorwaarden voor de Boomkwekerij in Nederland" (HBN 1987).

Naar aanleiding van het rapport is een scholings- en voorlichtingsplan opgesteld. Als eerste stap wordt op dit moment een scholingsprogramma uitgevoerd t.b.v. de medewerkers van de Directie BLB. Als vervolg daarop wordt in samenwerking met de Praktijkschool Arnhem en de directie Staatsbosbeheer een cursus plantsoenkeuring ontwikkeld. Deze cursus is bedoeld voor afnemers zoals boseigenaren, gemeenten en andere overheden, ontwerp-buro's en cultuurmaatschappijen die plannen maken en directievoeren en aannemers als verwerkers van het plantsoen. De inhoud van het rapport is toegespitst op loofhout maar is in grote lijnen ook van toepassing op naaldhout. Het rapport kan worden besteld door overmaking van f 10- op postrekening 948540 t.n.v. Dorschkamp, CAD Bos- en Landschapsbouw, Bosrandweg 20 te Wageningen onder vermelding "uiterlijke kwaliteit bosplantsoen", rapport 1989-14.

J. Goos